

słownik stosunków między- narodowych

finansowanie

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa

Spraw Zagranicznych.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

redakcja

Zespół RODM Katowice

Maciej Szostak

Petros Tovmasyan

Piotr Czarnojańczyk

Robert Kłosowski

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Katowice

KLASTER
INNOWACJI
SPOŁECZNYCH

słownik stosunków między- narodowych

agencja konsularna

We współczesnej praktyce konsularnej i prawie konsularnym najniższa klasa urzędu konsularnego. Urzędy takie, na których czele stoi agent konsularny, tworzone są zazwyczaj w mniej istotnych miejscach z punktu widzenia interesów państwa wysyłającego. Agencje konsularne, podobnie jak pozostałe zawodowe urzędy konsularne, ustanawiane są na podstawie decyzji ministra spraw zagranicznych.

agencja rządowa

Państwowa jednostka organizacyjna, która została powołana przez organy państwa do wykonywania działań administracji publicznej w konkretnej, wyznaczonej dziedzinie.

agenda

Lista tematów obrad konferencji, porządek dzienny spotkania.

agent konsularny

Najniższa klasa szefów urzędów konsularnych, kieruje agencją konsularną; Są dwa rodzaje agentów konsularnych: mianowani przez ministra spraw zagranicznych oraz powoływani przez konsulów należących do wyższej klasy kierowników urzędów konsularnych, np. przez konsula generalnego, działają pod kierownictwem konsula, który ich powołał.

agresja

Zakazana przez współczesne prawo międzynarodowe napaść zbrojna jednego państwa lub kilku państw na inne państwo lub państwa. Zakaz agresji należy do podstawowych zasad współczesnego prawa międzynarodowego.

akcesja

Przystąpienie państwa do traktatu, którego nie było stroną. Jedną z form związania się przez państwo umową międzynarodową.

akredytacja

W obrocie dyplomatycznym i konsularnym specjalna procedura potwierdzenia udzielonych przez państwo wysyłające pełnomocnictw do pełnienia funkcji dyplomatycznych i konsularnych w państwie przyjmującym lub przy organizacji międzynarodowej.

ambasada

Przedstawicielstwo dyplomatyczne państwa przy rządzie innego państwa; budynek, w którym mieści się to przedstawicielstwo.

ambasador

Najwyższy rangą przedstawiciel dyplomatyczny reprezentujący państwo wobec władz innego państwa lub organizacji międzynarodowej.

aneksja

Bezprawne przyłączenie części lub całości terytorium innego państwa; Aneksja może być legalna jedynie wówczas, gdy jest dokonana za uprzednią, suwerennie wyrażoną zgodą państwa, z wykluczeniem przymusu, szantażu i domniemania zgody.

aprobata

Oficjalne pozwolenie lub zatwierdzenie przez rząd; Pozytywna reakcja na czyjeś działania w danej zbiorowości lub organizacji.

arbitraż międzynarodowy

Jeden z najstarszych środków pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych, obok rokowań dyplomatycznych. Metoda rozwiązywania sporów prawnych bez udziału sądu powszechnego. Arbitrażowi międzynarodowemu poddawane są głównie spory o charakterze prawnym, a więc przede wszystkim dotyczące interpretacji i stosowania umów międzynarodowych.

attaché

Pracownik ambasady; najniższy stopień dyplomatyczny członka personelu dyplomatycznego państwa wysyłającego w państwie przyjmującym. Wyjątkiem jest attaché wojskowy, który – zachowując tradycyjną nazwę – ma wysoki stopień dyplomatyczny.

autonomia

Szerokie uprawnienia samorządowe na części terytorium państwa, określone przeważnie w konstytucji. Autonomia może oznaczać prawo rozstrzygania określonych spraw wewnętrznych żyjącej na tej części terytorium państwa zbiorowości, regulowanie spraw związanych z administracją, ze sprawami kultury itd.

azyl dyplomatyczny

Prawo państwa do udzielania schronienia (azyłu) na swym terytorium lub w swych przedstawicielstwach dyplomatycznych osobom ściganym z powodów politycznych, rasowych i religijnych

Biała Księga

W praktyce międzynarodowej określenie zbioru dokumentów wydawanego przez rząd, zazwyczaj na temat ważnych lub nadzwyczajnych wydarzeń o znaczeniu politycznym, dyplomatycznym lub propagandowym. Publikacja Białej Księgi może służyć m.in. przeciwdziałaniu dezinformacji lub też zwróceniu uwagi społeczności międzynarodowej i własnego społeczeństwa na szczególnie ważny z punktu widzenia rządu problem.

bezpieczeństwo międzynarodowe

Układ stosunków międzynarodowych w danym momencie historycznym, zapewniający wspólne bezpieczeństwo państw w skali globalnej, regionalnej, a nawet subregionalnej lub też państw należących do określonych organizacji międzynarodowych, zwłaszcza sojuszków militarnych.

„bliska zagranica”

Pojęcie wywodzące się z języka rosyjskiego, odnoszące się, w optyce strategii bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, do państw Europy Środkowej. Byłych państw socjalistycznych. Implikuje niejako „prawo” Federacji Rosyjskiej do traktowania tych państw jako swojej strefy wpływów.

ceremoniał dyplomatyczny

Zespół reguł protokolarnych i zwyczajów obowiązujących przy organizacji różnych uroczystości i imprez tylko z udziałem przedstawicieli dyplomatycznych.

cudzoziemiec

Osoba zamieszkująca na terytorium państwa, nieposiadająca jego obywatelstwa.

d

deklaracja

Współcześnie występuje w wielu znaczeniach. Stanowcze, jednoznaczne stwierdzenie; Akt prawny służący do ogłoszenia niepodległości, np. Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych; Zbiór postulatów regulujących jakiś problem społeczny, np. Powszechna deklaracja praw człowieka.

delegacja

Misja specjalna, biorąca udział, w imieniu państwa, w rokowaniach dwustronnych lub wielostronnych. W skład delegacji wchodzi przedstawiciele (delegaci) reprezentujący państwo wysyłające.

demilitaryzacja

Wynikający z umowy międzynarodowej całkowity zakaz lub ograniczenie, na określonym obszarze, utrzymywania sił zbrojnych i prowadzenia zbrojeń, zakładów produkcji zbrojeniowej, zakaz wznoszenia fortyfikacji oraz innych obiektów i urządzeń wojskowych itp. Demilitaryzacja może być całkowita, czyli zakłada pełne rozbrownienie określonego obszaru lub może mieć charakter częściowy, czyli sprowadzający się do ograniczenia zbrojeń.

dialog

Szereg rozmów, negocjacji i innych działań mających doprowadzić do porozumienia między stronami konfliktu.

doktryna

System poglądów, twierdzeń i założeń z określonej dziedziny; System, zasada, program działania politycznego państwa lub bloku państw.

dwustronny/obustronny

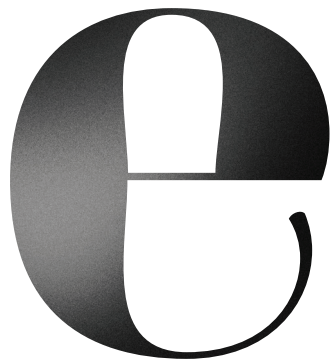
Najczęściej związane z określaniem Bilateral Relations (Stosunki/Relacje Obustronne), mającym na celu realizację zobowiązań dwóch państw lub organizacji międzynarodowych względem siebie. Zobowiązania są realizowane w myśl wcześniej ustalonych umów dwustronnych pomiędzy zainteresowanymi krajami lub organizacjami.

dplomacja

Działalność przedstawicieli danego państwa reprezentujących jego interesy za granicą; Negocjacja między narodami.

dplomata

Potoczne określenie wysokich funkcjonariuszy państwowych, niebędących członkami służby zagranicznej, upoważnionych do realizacji poszczególnych zadań z zakresu polityki zagranicznej państwa, np. członków rządu lub innych funkcjonariuszy administracji rządowej, niekiedy także głowę państwa, szefa rządu lub szefa dyplomacji, którzy wykazali się szczególną aktywnością i sukcesami w dziedzinie realizacji zadań polityki zagranicznej, stosując skutecznie reguły sztuki dyplomatycznej, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że te trzy osobistości są upoważnione, na podstawie prawa międzynarodowego, do reprezentowania państwa w stosunkach międzynarodowych, bez specjalnych pełnomocnictw.

dysydent

Osoba, która sprzeciwia się panującej władzy lub ideologii, represjonowana z tego powodu.

ekspulsja

W zakresie praktyki dyplomatycznej ekspulsja to wydalenie członka przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego itd., korzystającego z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych, ogłoszonego *persona non grata* lub osobą niepożądaną, gdy po upływie wyznaczonego mu terminu na opuszczenie terytorium państwa przyjmującego (minimum 24 godziny) nie uczyni tego. Wówczas taka osoba traci immunitet dyplomatyczny i może być siłą wydalona z państwa przyjmującego.

ekstradycja

Wydanie przez jedno państwo drugiemu osobie ściganej lub skazanej za przestępstwo, na wniosek państwa obcego, którego obywatelstwo przestępca lub osoba podejrzana posiada bądź na którego terytorium osoba taka dokonała przestępstwa, w celu przeprowadzenia przeciwko niej postępowania karnego lub wykonania orzeczonej kary albo środka zabezpieczającego. Praktyka międzynarodowa opowiada się przeważnie za niewydawaniem sprawców przestępstw politycznych, choć nie dotyczy to sprawców zamachów terrorystycznych motywowanych pobudkami politycznymi. Zakaz ekstradycji nie odnosi się także do osób, które dopuściły się zbrodni przeciwko pokojowi lub ludzkości, do zbrodniarzy wojennych, a także sprawców ludobójstwa.

embargo

Zakaz sprzedawania lub przekazywania innemu państwu określonych towarów, ustanowiony przez zainteresowane tym państwo lub organizację międzynarodową. Embargo może stanowić rodzaj sankcji, np. wobec państwa, które dopuściło się agresji, może dotyczyć zakazu handlu bronią lub określonymi surowcami, np. ropą naftową, może też być instrumentem walki ekonomicznej między państwami konkurującymi na rynku światowym.

enklawa

Część państwa, znajdująca się w obszarze terytorialnym innego państwa, np. enklawę stanowił Berlin Zachodni.

eskalacja

W pojęciu międzynarodowym: rozszerzanie i intensyfikacja konfliktu zbrojnego.

federacja

Państwo, w skład którego wchodzi niesuwerenne jednostki terytorialne, jak stany, kraje, kantony, republiki, tworzące wspólne państwo federalne.

geopolityka

Doktryna polityczna głosząca, że zjawiska, procesy i fakty polityczne są wyznaczane przez warunki geograficzne; Położenie geograficzne jakiegoś obszaru wpływające na jego sytuację polityczną.

globalizacja

Pogłębiający się proces współzależności w stosunkach międzynarodowych na skutek ogólnie rozumianego postępu cywilizacyjnego, rozwoju nauki, technologii i technik. Dotyczy dziedziny gospodarczej, społecznej, kulturowej, ekologicznej i militarnej.

granica

Powierzchnia pionowa przechodząca przez linię graniczną wyznaczoną na powierzchni ziemi, oddzielająca terytorium jednego państwa od innych państw.

immunitet dyplomatyczny

Szczególne uprawnienia przysługujące przedstawicielom obcych państw.

integralność **(np. terytorialna)**

Nierozdzielnie związany z całością; W prawie międzynarodowym: nienaruszalność całości terytorium państwa.

interwencja

Wywieranie na kogoś wpływu w celu uzyskania określonego efektu; Mieszanie się jednego państwa w życie polityczne innego państwa.

intryga

Przebiegły i zaangażowany spisek, aby osiągnąć swoje cele.

inwazja/wtargnięcie

Zbrojne, siłowe wejście na terytorium obcego państwa.

inwigilacja

Tajna obserwacja kogoś lub tajny nadzór nad kimś.

j

jednostka/podmiot
(np. gospodarczy)

Odrębna całość organizacyjna, będąca częścią większego zespołu

jednostronna
(np. deklaracja)

Podjęty bądź wykonywany przez jedną ze stron
np. państwo, armię;

jeniec wojenny

Osoba, która angażowała się w działania bojowe pod rozkazami swojego rządu i została zatrzymana przez siły zbrojne strony przeciwnej.

kanal

W kontekście międzynarodowym: droga wysyłania i otrzymywania informacji, np. Kontaktu Stanów Zjednoczonych z Chińską Republiką Ludową.

kapitulacja

Zakończenie działań wojennych między dwiema wojującymi stronami, na podstawie zawarcia tego między nimi układu, w którym jedna ze stron uznaje się za pokonaną.

kompromis

Porozumienie osiągnięte w wyniku wzajemnych ustępstw; Odstępstwo od zasad, założeń lub poglądów w imię ważnych celów lub dla praktycznych korzyści.

konflikt

Przedłużająca się niezgoda między stronami;
Działania zbrojne będące wynikiem takiej niezgody.

kongres/zjazd

Przedwyborczy walny zjazd członków partii politycznej;
Umowa międzynarodowa pociągająca skutki prawne.

konsulat

Urząd państwowy za granicą podległy konsulowi;
Siedziba tego urzędu.

konwencja

Rodzaj umowy międzynarodowej, stosowanej w odniesieniu do prawa dyplomatycznego i konsularnego, np. Konwencja Wiedeńska.

kryzys

Sytuacja, w której jakiś konflikt staje się tak poważny, że grozi wybuchem wojny, zmianą rządu lub innym radykalnym rozwiązaniem;
Załamanie się procesu wzrostu gospodarczego i regres w rozwoju ekonomicznym państwa.

kwarantanna

Isolacja zapobiegająca rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych.

manewr/posunięcie

Ściśle zaplanowany ruch w wojsku

mediacja

Pośredniczenie w sporze mające na celu ułatwienie stronom dojście do porozumienia;
Zwykle odnoszące się do dyplomacji międzynarodowej oraz stosunków międzynarodowych.

misja

Przedstawicielstwo państwa lub organizacji delegowane w specjalnym celu do innego państwa.

moralność

Całokształt zachowań i postaw jednostki (np. państwa) lub grupy (np. organizacji), oceniany według jakiegoś społecznie funkcjonującego systemu ocen i norm moralnych.

n

naruszenie/pogwałcenie (w kontekście prawa) –

Złamać umowę, przepisy, prawo lub nie dotrzymać słowa.

najemnicy

Osoby posiadające zazwyczaj wykształcenie żołnierskie, podejmujące jako ochotnicy służbę w obcych armiach lub jednostkach militarnych, kierując się motywami zarobkowymi.

negocjacje

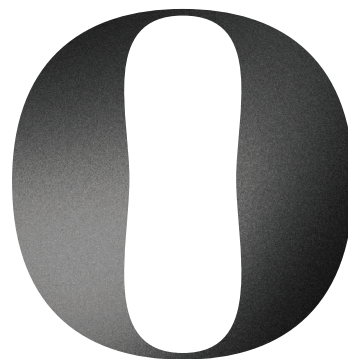
Rozmowy, pertraktacje prowadzone przez upoważnionych przedstawicieli dwóch lub większej liczby państw, instytucji, organizacji itp.

neutralność

W aspekcie prawnomiędzynarodowym występują dwie formy neutralności: neutralność wojenna (neutralność tymczasowa, neutralność w wojnie) oraz stała neutralność, zwana także trwałą lub wieczystą.

nieprzyjaciół /przeciwnik/wróg

Wojska przeciwnika w czasie wojny;
Państwo będące w stanie wojny z innym państwem.

odrzuć (propozycję)

Nie zaakceptować kogoś lub czegoś;
O wojsku, armii itp.: zmusić do cofania się.

odwetowy

W stosunkach międzynarodowych: zastosowanie przez państwo środków pokojowego nacisku w stosunku do innego państwa naruszającego jego interesy.

ogłaszać/obwieszczać/ oznajmiać

Poinformować o czymś oficjalnie lub uroczystie.

ogłosić/ wypowiedzieć (np. wojnę) –

Podać do publicznej wiadomości; wystąpić zbrojnie przeciw komuś.

okręt flagowy

Okręt wojenny, na którym znajduje się dowódca danego zespołu okrętów.

okupacja

Zawładnięcie cudzego terytorium przy użyciu siły zbrojnej. W świetle prawa międzynarodowego okupacja ma charakter czasowy.

oponent/przeciwnik

Osoba wyrażająca sprzeciw wobec kogoś/czegoś.

organ nadzorczy –

Niezależny organ publiczny ustanowiony przez państwo członkowskie Unii Europejskiej.

organizacje międzynarodowe

Instytucje będące uczestnikiem stosunków międzynarodowych, powstałe jako forma współpracy międzynarodowej państw z przekształcenia konferencji międzyrządowych w trwałe związki oparte na umowie wielostronnej, których głównym zadaniem jest kształtowanie współpracy państwowej w różnych dziedzinach.

pakt

Pisemna umowa między dwoma państwami lub suwerenami.

państwo bandyckie

Państwo, które w swoich działaniach międzynarodowych nie szanuje innych państw.

pełnomocnictwo

Dokument wystawiony przez kompetentną władzę państwową, w którym wyznacza ona pewną osobę lub osoby do reprezentowania jej w negocjowaniu, przyjęciu lub ustalaniu autentycznego tekstu traktatu, a także do wyrażenia zgody państwa na związanie się traktatem lub dokonywanie jakiegokolwiek innej czynności związanej z traktatem.

pełnomocnik

Osoba upoważniona do działania w czyimś imieniu;

Dyplomata z pełnymi uprawnieniami do podejmowania działań lub podejmowania decyzji.

podbijać

Wziąć pod swoją władzę, po zwycięstwie w walce.

polityka zagraniczna

Suwerenne kształtowanie przez najwyższe, kompetentne organy państwowe strategicznych celów (interesów) narodowych (państwowych) na arenie międzynarodowej, w bliskiej i dalekiej perspektywie, oraz zespół działań podejmowanych zwłaszcza przez dyplomację dla realizacji tych celów poprzez skuteczne oddziaływanie na środowisko międzynarodowe. Polityka ta służy przede wszystkim zapewnieniu bezpieczeństwa zewnętrznego państwa i dobrobytu narodu, skutecznemu reprezentowaniu (obronie) interesów narodowych w sferze stosunków międzynarodowych. Polityka zagraniczna państwa realizowana jest w przeważającej mierze przez dyplomację.

poselstwo

Termin występuje w czterech znaczeniach: jako stały urząd, placówka dyplomatyczna w państwie przyjmującym, zwana poselstwem; jako tymczasowa misja specjalna (poselstwo) wysyłana np. przez głowę państwa za granicę; jako „zadanie”, „misja” powierzone posłowi do załatwienia za granicą; jako godność łącząca się ze sprawowaniem urzędu posła, czyli „posłowanie” (przybycie w poselstwie itp.).

poseł

Przedstawiciel dyplomatyczny jakiegoś państwa wysłany w misji stałej lub specjalnej.

poseł nadzwyczajny

Tytuł przedstawiciela dyplomatycznego drugiej klasy (wg regulaminu wiedeńskiego z 1815 roku i konwencji o stosunkach dyplomatycznych z roku 1961).

potępić

Wyrazić dezaprobatę do działań bądź wypowiedzi wobec innych, np. działań innych państw.

powstanie/rebelia

Zorganizowanie buntu mającego na celu obalenie rządu.

protokół (np. dyplomatyczny)

Ogół zasad postępowania (przyjętych w stosunkach międzynarodowych).

prezydencja

Przewodnictwo w obradach i działaniach Rady Europejskiej i Rady UE w kolejnych okresach sześciomiesięcznych, według zasad rotacji. W okresach tych przedstawiciele poszczególnych państw członkowskich UE, w ustalonej kolejności, przewodniczą Radzie Europejskiej na szczęblu premiera i Radzie Unii Europejskiej na szczęblu ministra spraw zagranicznych. Szczególnie na przewodniczącym Rady UE ciąży wiele obowiązków. Obok przewodniczenia posiedzeniom Rady UE, uczestniczy w ustalaniu programu działania UE w czasie prezydencji, reprezentuje Radę UE wobec pozostałych instytucji wspólnotowych, zwłaszcza Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego oraz na forum międzynarodowym, a więc w kontaktach z państwami trzecimi oraz organizacjami międzynarodowymi.

protekcjonizm

Rodzaj polityki gospodarczej państwa służącej ochronie krajowej wytwórczości i handlu przed konkurencją zagranicznych podmiotów. Ochrona ta zakłada stosowanie instrumentów tak ekonomicznych, jak i o charakterze administracyjnym, np. wprowadzanie ochronnych cel przywozowych na towary i surowce, co ma stymulować rozwój przemysłu krajowego, zwłaszcza w warunkach recesji gospodarczej. Chroni się w ten sposób gałęzie przemysłu niezdolne do konkurowania w sytuacji wolnego rynku.

przekonanie/orientacja **(np. polityczna)**

Zdanie oparte na przeświadczeniu o prawdziwości, słuszności czegoś;
Określone poglądy np. polityczne.

przesiedlenie/ wysiedlenie

Osoba zmuszona do ucieczki z domu lub kraju.

przewrót

Nagła, niespodziewana zmiana władzy w państwie, często dokonywana z pomocą wojska.

przystąpienie

W prawie międzynarodowym: jednostronne przystąpienie do wielostronnej, obowiązującej już od pewnego czasu inne państwa umowy międzynarodowej, bez możliwości prowadzenia rokowań nad jej treścią.

przywileje i immunitety międzynarodowe

Termin określający uprzywilejowany status przedstawicieli państw w czasie pełnienia oficjalnych funkcji zagranicą, jak również funkcjonariuszy międzyrządowych (międzypaństwowych) organizacji międzynarodowych. W praktyce dyplomatycznej przyjęło się stosowanie zbiorczego terminu „przywileje i immunitety”, chociaż słowo „immunitet” oznacza niepodleganie jurysdykcji sądów i organów państwa przyjmującego i państw tranzytu, a słowo „przywilej” łączy się z różnymi prerogatywami, ulgami, ułatwieniami, zwłaszcza celnymi, protokolarnymi, podatkowymi, jednakże np. niektórzy autorzy zaliczają do immunitetów zwolnienia podatkowe.

przywrócenie (np. władzy)

Doprowadzenie czegoś do poprzedniego stanu lub wprowadzenie czegoś na nowo;
Przywrócenie kogoś do stanu bądź sytuacji w jakiej się już znajdował.

przywództwo/rządy

Przewodzenie komuś lub czemuś, np. państwu

przyznać/deklarować /uznać

Ogłaszać publicznie swoją wolę, zamiary lub poglądy;
W aspekcie międzynarodowym: uznać legalność bądź suwerenność.

ratyfikacja

Najbardziej uroczysta forma wyrażenia zgody na związanie się przez państwo umową międzynarodową.

reagować

Zachowywać się lub postępować w określony sposób na jakąś sytuację, jakieś jawisko lub zdarzenie.

reakcja/odpowiedź

Działanie lub zajęcie jakiegoś stanowiska jako odpowiedź na coś;

Polityczny i ekonomiczny opór przeciw zmianom społecznym.

rezolucja

Zbiorowa uchwała powzięta przez jakieś zgromadzenie w wyniku obrad.

rezydent

W umowach międzynarodowych określenie osoby przebywającej na terytorium państwa będącego stroną umowy.

reżim/rządy autorytarne

System rządów, w którym władza stosuje wobec społeczeństwa przemoc i ucisk polityczny.

rozejm/zawieszenie broni

Układ między stronami wojującymi, na podstawie którego następuje przerwanie działań wojennych na wszystkich frontach.

rozpoznanie/zwiad

Działalność wojsk na polu walki mająca na celu zdobycie informacji o nieprzyjacielu.

rywal/kontrkandydat

Człowiek współzawodniczący z kimś w dążeniu do czegoś, np. w dążeniu do objęcia władzy w państwie.

rządzić/mieć władzę

Sprawować rządy w państwie.

sankeja

Akcja represyjna skierowana przeciwko państwu, któremu zarzuca się naruszenie przepisów prawa międzynarodowego.

sojusz/przymierze

Umowa między państwami, partiami politycznymi lub osobami, które zobowiązują się do współpracy i udzielania sobie wzajemnej pomocy.

spisek/zmowa

Tajne porozumienie grupy osób dla osiągnięcia jakiegoś celu.

sprzymierzeniec/sojusznik

Osoba lub państwo, które popiera inną osobę lub państwo w działaniach, a w razie potrzeby staje w jej obronie.

spór

W prawie międzynarodowym jest to sytuacja, w której istnieją sprzeczne stanowiska między osobami;

Niezgoda co do prawa lub faktu, sprzeczność stanowisk prawnych lub interesów między dwoma osobami.

strateg

(np. wojskowy, polityczny)

Osoba umiejąca zaplanować i przeprowadzić trudne i długotrwałe akcje; Znawca strategii wojennej lub dowódca kierujący dużymi operacjami wojennymi.

strategiczny

Związany z długoterminowymi działaniami, mającymi doprowadzić do określonego celu; Dotyczący strategii wojennej.

strefa wpływów

Obszar podlegający jakiejś formie kontroli ze strony innego państwa

suwerenność

Niezależność od innego państwa, innej władzy, instytucji itp.; Mający władzę zwierzchnią

sygnatariusz

Państwo, które podpisało umowę międzynarodową

szpieg

Osoba zdobywająca i przekazująca władzom obcego państwa tajemnice państwowe lub wojskowe

szpiegostwo

Zdobywanie i przekazywanie władzom obcego państwa tajemnic państwowych lub wojskowych

szturm/atak

Ofensywa przeciwko wrogowi

śródlądowy /bez dostępu do morza

Określenie wykorzystywane do krajów, których terytoria nie posiadają dostępu do morza bądź oceanu

tajny

Utrzymany w tajemnicy; o pewnych służbach lub ich funkcjonariuszach działających niejawnie.

taktyka

Sposób postępowania mający doprowadzić do osiągnięcia celu;

Dziedzina sztuki wojennej obejmująca teorię i praktykę prowadzenia walki przez jednostki różnych rodzajów wojsk.

terrorysta

Osoba, która planuje i organizuje działania, aby wymusić na rządach państw i społeczeństwach określone ustępstwa i/lub świadczenia, poprzez stosowanie przemocy, okrucieństwa oraz straszenia.

traktat

Ogólna nazwa umowy (porozumienia) międzynarodowej. Według Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969r.: „traktat oznacza międzynarodowe porozumienie między państwami, zawarte w formie pisemnej i regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie, czy w dwóch lub więcej dokumentach, i bez względu na jego szczególną nazwę”. W praktyce traktatowej państw nazwę „traktat” nadaje się ważniejszym umowom między państwami, zwłaszcza o charakterze politycznym, np. traktaty pokojowe, traktaty o przyjaźni.

U

uchodźcy

Osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych, przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która niema żadnego obywatelstwa i znajduje się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swego dawnego stałego zamieszkania i nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do swego państwa. W przypadku osoby posiadającej więcej niż jedno obywatelstwo określenie „państwo jej obywatelstwa” oznacza każde z państw, którego obywatelstwo osoba ta posiada.

uchwała

Oficjalna decyzja organu państwowego, samorządu, organizacji społecznej lub zawodowej.

ugoda

Porozumienie kończące spór, osiągnięte wskutek wzajemnych lub jednostronnych ustępstw.

układ/umowa

Pisemne lub ustne porozumienie stron, mające na celu ustalenie wzajemnych praw i obowiązków.

uległość/zgodność

Oddanie władzy na rzecz innego państwa (władcy);
Akt poddania.

ultimatum

W stosunkach między państwami: bezwzględne żądanie spełnienia określonych warunków, przez inne państwo, w wyznaczonym terminie pod groźbą zastosowania drastycznych środków przymusu; Dokument stwierdzający takie żądanie.

unia państw

Połączenie dwóch lub więcej państw w jedno, przy zachowaniu znacznego stopnia samodzielności państw tworzących.

unieważnić/uchylić

Formalnie odwołać umowę, prawo bądź obowiązujący zwyczaj.

unifikacja/ujednolicenie

Sprowadzenie czegoś do jednej postaci lub do jednej normy; Połączenie różnych elementów w jedną całość.

uznanie **(np. państwa)**

Uznanie przez obce państwa faktu powstania suwerennego organizmu państw i wyrażenie zgody na wynikające stąd skutki w stosunkach międzynarodowych.

wielostronny **(np. negocjacje)**

Dotyczący wielu zainteresowanych stron – osób, państw lub organizacji.

wiza

Zezwolenie wydawane cudzoziemcowi przez organ państwa, uprawniające go do wjazdu na jego terytorium, przejazdu przez jego terytorium, pobytu na jego terytorium i opuszczenia jego terytorium.

wizerunek/image **/osobowość**

Sposób, w jaki dana osoba lub rzecz jest postrzegana i przedstawiana;
Sposób, w jaki jakaś postać, organizacja itp. jest postrzegana i oceniana.

wojna terytorialna /wojna o wpływy

Sytuacja, w której dwa lub więcej państw toczy spór na temat kontroli nad danym obszarem.

współpraca/kooperacja

Działalność prowadzona wspólnie przez jakieś osoby, instytucje lub państwa.

wypowiadać

Rozwiązać umowę, układ.

zachowanie/maniery

Sposób zachowania osoby w towarzystwie innych osób bądź wizyty w innym kraju, z uwzględnieniem zwyczajów w nim panujących.

zagraniczny

Dotyczący zagranicy, znajdujący się poza granicami danego państwa lub pochodzący z zagranicy.

zamorski

Dotyczy terenów znajdujących się za morzem/oceanem lub za morzami/oceanami;
Tereny zamorskie państw, np. Bermudy należące do Wielkiej Brytanii.

zatwierdzenie umowy międzynarodowej

Drugi po ratyfikacji sposób wyrażenia zgody na związanie się państwa traktatem w tzw. trybie złożonym, czyli po uprzednim jego podpisaniu. Zatwierdzenia umowy dokonuje nie głowa państwa, lecz rząd, premier lub minister resortowy.

zawieszenie broni

Uzgodnione przez strony wojujące przerwanie działań nieprzyjacielskich na pewnym odcinku lub na całym froncie na pewien okres lub bezterminowo.

zbaczać/odbiegać

Odejść (różnić się) od czegoś, co było ustalone lub założone, np. od ustalonego kierunku działania.

zdradzić (kraj, naród)

Działać na szkodę kraju, narodu.

związek państw /przymierze

Umowa międzynarodowa, w której strony zobowiązują się do współpracy politycznej i wojskowej oraz do udzielania sobie wzajemnej pomocy w określonej umową sytuacji.

zwierzchnictwo terytorialne

Prawo sprawowania przez suwerenne państwo najwyższej władzy nad całością swego terytorium.

zwiększenie/powiększenie

Zwiększenie rozmiaru, objętości lub wielkości zakresu np. działania.

zwyczaj międzynarodowy

Obowiązujące współcześnie normy międzynarodowego prawa publicznego, opierające się na praktyce i postępowaniu państw, a nie na umowie międzynarodowej.

złowrogi/złowieszczy

Grożący lub zapowiadający tragiczne wydarzenia.

żal/skarga

Skarga na bądź żal za krzywdę wywołującą urazę.